

AJALUGU

Ajalugu õpitakse 6.-9. klassini

Õppeaine arvestuslikud nädalatunnid on välja toodud õppekava tunnijaotusplaanis (p 3.4)

ÕPPEAINE KIRJELDUS (õppeaine õppe- ja kasvatusesmärgid)

Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooga. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igaüht. Õpetamine põhineb kontsentrisuse printsiibil, toetudes ajateljele ning lähtudes varemõpitud.

Õppeaine eesmärgid on:

- tekitada huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa mineviku vastu;
- laiendada ainealaseid teadmisi;
- suunata aduma inimeste eluolu muutumist läbi aja;
- suunata mõistma aja kulgemise seaduspära;
- arendada lugemis- ja kirjutamisoskust;
- laiendada sõnavara;
- arendada oskust küsida vajadusel abi ja selgitusi;
- õpetada mõistma enda kui kodaniku rolli ühiskonnas ning oma õigusi ja kohustusi.

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 6) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 7) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

ÜLDPÄDEVUSTE KUJUNDAMINE AJALOOS

1) Kultuuri- ja väärtuspädevus:

- teab, et ta on Eesti Vabariigi kodanik;
- teab, et on olemas erinevaid rahvaid ja kultuure;
- suhtub teistesse inimestesse lugupidavalt.

2) Sotsiaalne ja kodanikupädevus:

- teab oma peamisi õigusi ja kohustusi;
- peab kinni ühiselu reeglitest;
- oskab kaaslastega arvestada;
- oskab konfliktidesse sattudes otsida abi täiskasvanutelt.

3) Enesemääratluspädevus:

- mõistab, et õppimine on vajalik;
- saab aru, millised on tema võimed ja oskused;
- püüab erinevates olukordades võimetekohaselt toime tulla;
- peab tähtsaks tervislikku eluviisi.

4) Õpipädevus:

- õpib võimetekohaselt;
- oskab oma tegevusi planeerida;
- oskab õppetöös ja elulistes situatsioonides kasutada (abiga) erinevaid infoallikaid;
- tunneb huvi uute teadmiste ja oskuste vastu.

5) Suhtluspädevus:

- arvestab suhtlemisel olukorra ja kaaslastega;
- väljendab arusaadavalt oma soove, seisukohti ja arvamusi;
- loeb ja kirjutab võimetekohaselt;
- kasutab (abiga) erinevaid infoallikaid.

6) Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogia pädevus:

- kasutab õppetöös matemaatika-, tehnoloogia- ja loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi võimetekohaselt;
- hoolib loodusest ja keskkonnast.

7) Ettevõtlikkuspädevus:

- on töökas ja tegus;

- leiab sobivaid võimalusi õppimise jätkamiseks ka pärast põhikooli lõpetamist;
- teab, et oma tegude eest tuleb vastutada.

8) Digipädevus:

- kasutab infotehnoloogilisi vahendeid võimetekohaselt ja sihipäraselt;
- teab turvalise ja viisaka internetikasutuse põhitõdesid.

ÕPPETEGEVUSE KIRJELDUS ARENGUPERIOODIDE KAUPA

Õppetegevus 6.–7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajaloõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklike kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist. 6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloole ja üldajaloole õppimisele.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloole seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloole paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms).

Ajalooõpetuse puhul

seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed

varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Keskkel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt.

Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest

toimub teabe- ja sidetehnikavahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne.

II KOOLIASTME ÕPITULEMUSED

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu;
- 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks;
- 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja;
- 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal;
- 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.

II KOOLIASTME ÕPITULEMUSED JA ÕPPESISU

6. KLASS

<i>Õpitulemused</i>	<i>Õppesisu ja -tegevused</i>
SISSEJUHATUS	
Mis on ajalugu? Ajaarvamine Mida me minevikust mäletame? Suguvõsa ajalugu Minu suguvõsa	<ul style="list-style-type: none">• Mõistab, et ajalugu on lugu erinevatest aegadest;• mõistab, et ajatelg kujutab aja kulgemist ning oskab sellele märkida oma sünniaja ning käesoleva aasta• näitab perepilte ja räägib oma pereliikmetest;• nimetab oma lähisugulasi ja teab nende ameteid;
Mõisted:	

<ul style="list-style-type: none"> • Ajatelg; • Jeesus Kristus, mõisted eKr ja pKr; • aastakümme, -sada (sajand), -tuhat; • perekond; • põlvkond; • sugupuu; • esivanemad; • sugulased ja hõimlased; • ajalugu. 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab nimetada seiku oma lapsepõlvest ja räägib oma kodust; • koostab oma pere sugupuu; • saab eluliste näidete varal aru mõistete "sugupuu", "põlvkond" ja "esivanemad" tähendusest; • peab oluliseks põlvkondade vahelisi sidemeid ja hindab teadmisi oma sugulaste kohta; • mõistab, et möödunud sündmused nii tema enda elus kui ka ümbritsevas maailmas ongi ajalugu.
<p>MEENUTUSED KUI AJALOOALLIKAD</p>	
<p>Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal</p> <p>Vanemate lapsepõlve aegne elu linnas</p> <p>Vanavanemate elu maal nende noorusajal</p> <p>Vanavanemate elu linnas nende noorusajal</p> <p>Kool läbi aegade</p> <p>Toit inimeste elus eri aegadel</p> <p>Eri ajastute inimeste rõivad</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lapsepõlv; • minevik ja tänapäev. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada sarnasusi ja erinevusi enda vanemate ning vanavanemate lapsepõlve vahel; • oskab nimetada sarnasusi ning erinevusi linna- ja maainimeste elus tänapäeval ja minevikus; • oskab võrrelda koolielu tänapäeval ja minevikus; • oskab võrrelda inimeste toitumis- ja riietumisvõimalusi minevikus ja tänapäeval.
<p>KIRJALIKUD JA ESEMELISED AJALOOALLIKAD</p>	
<p>Vanad asjad jutustavad minevikust</p> <p>Muuseum</p> <p>Kirjalikud ajalooallikad, arhiiv</p> <p>Vanad ehitised jutustavad minevikust</p> <p>Rehetare</p> <p>Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues</p> <p>Raamatud räägivad ajaloost</p> <p>Filmid räägivad ajaloost</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uurib ja iseloomustab mõnd vana eset ning võrdleb seda tänapäevasega; • nimetab olulisemaid Eesti/kodukoha muuseume; • teab, milleks on muuseumid vajalikud ja mida seal eksponeeritakse; • nimetab ja eristab ajalooallikaid; • teab, milleks arhiivid on vajalikud ja mida seal säilitatakse;

<p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • muuseum ja arhiiv; • ajalooallikas; • rehetare; • arheoloog; • kalmistu ja kalme; • linnamägi. 	<ul style="list-style-type: none"> • nimetab kodukoha vanemaid hooneid/linnamägesid/kalmistuid; • võrdleb tänapäevaseid ja vanu hooneid ning elamistingimusi; • teab, et maapõuest võib leida esemeid, ehitisi ja säilmeid, mis annavad ajaloo kohta teavet; • oskab nimetada mõningaid eesti filme ja raamatuid, mis käsitlevad ajaloosündmusi.
<p>KODUKOHT LÄBI AEGADE</p>	
<p>Esimesed märgid inimasustusest Eesti aladel</p> <p>Kodukoht muinasajal</p> <p>Kodukoht keskajal</p> <p>Kodukoht vanavanemate lapsepõlves</p> <p>Eluolu kodukohas kaasajal</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jääaeg, muinasaeg, keskaeg, uusaeg, uusim aeg; • inimasustus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, millised leiud viitavad esmasele inimasustusele; • teab üldist inimeste eluolust eri ajastutel (elukoht, eluviis, tegevused); • oskab võrrelda tänapäevast ja vanavanemate lapsepõlveaegset kodukohta.

III KOOLIASTME ÕPITULEMUSED

9. klassi lõpetaja:

- 1) teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond;
- 2) teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos;
- 3) teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos;
- 4) mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos;
- 5) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist;
- 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.

III KOOLIASTME ÕPITULEMUSED JA ÕPPESISU KLASSITI

7. KLASS

Õpilane:

- 1) selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 2) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- 4) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- 5) teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
- 6) teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

<i>Õppesisu ja -tegevused</i>	<i>Õpitulemused</i>
MUINASAEG	
Ajaarvamisest Kiviaeg Tule kasutuselevõtt Karjakasvatuse ja põlluharimise algus Metallide kasutuselevõtt Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloostus: kordamine Mõisted: <ul style="list-style-type: none">• korilus, korilased ja kütid;• tulekivi;• metall ja sulam;• tina, vask, pronks, raud.	<ul style="list-style-type: none">• Joonistab ajatelje ning märgib sellele erinevad ajastud;• kirjeldab lühidalt inimeste eluolu kiviajal;• nimetab piltide abil esimesi koduloomi ja põllukultuure;• selgitab põhjuseid, miks inimene loobus rändavast eluviisist;• kirjeldab näidete varal, kuidas muutus tööriistade materjal ja kvaliteet metallide kasutuselevõttuga;• kirjeldab näidete varal, kuidas looduslikud tingimused kujundasid muinasaja inimeste eluolu.
MUINASAEG EESTIS	
Jääaja lõpp ja esimesed inimasustuse jäljed Eesti aladel Muistsete eestlaste eluolu	<ul style="list-style-type: none">• Teab, kuidas tekkis ja lõppes jääaeg;• joonistab ajatelje ning märgib sellele muinasaja ning esimeste teadaolevate asulate tekkeajad Eesti

<p>Eestlased muinasaja lõpus</p> <p>Eestlaste naaberrahvad ja kujunevad riigid</p> <p>Kordamine</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jääaeg; • inimasustus ja asula; • muistne; • ohverdamine ja hiied; • linnus; • riik; • naaberrahvas ja -riik. 	<p>alal,</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab esimesi asulakohti Eesti aladel ning mida sealt on leitud; • leiab Euroopa kaardilt Eesti asukoha; • näitab Eesti kaardil esimesi asulakohti; • kirjeldab eestlaste eluolu muinasajal ja selle lõpul; • nimetab eestlaste naaberrahvaid ja -riike ja näitab neid kaardil.
<p>VANAAEG</p>	
<p>Mesopotaamia</p> <p>Vana-Egiptus</p> <p>Vana-India</p> <p>Vana-Hiina</p> <p>Vana-Kreeka</p> <p>Vana-Rooma</p> <p>Ristiusu teke</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tamm, kanal ja niisutusviljelus; • kliima; • kiilkiri; • kultuur; • sumerid; • seadused; • linnriik; • tempel, jumalad ja preestrid; • valitsejad (vaarao, kuningas, keiser); • ori; • püramiid ja muumia; • papüürus ja hieroglüüfid; • olümpiamängud; • tsement; 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele vanaaja ning selle olulisemad daatumid (nt kirja teke, Cheopsi püramiidi rajamine, Suure Hiina müüri ehitamine jne); • teab, miks vanaaja riigid tekkisid suurte jõgede äärde; • nimetab vanaaja riikidest pärinevaid leiutisi ja uuendusi (nt ehituses); • nimetab vanaaja riikide kultuurisaavutusi; • selgitab abiga olulisemaid teemakohaseid mõisteid; • teab, kuidas ristiusk tekkis ja millised on ristiusu põhimõtteid.

<ul style="list-style-type: none"> • gladiaator; • ladina keel; • kristlus ja piibel. 	
KESKAEG JA FEODAALKORD	
<p>Keskaja üldiseloostus</p> <p>Põlluharimise areng keskajal</p> <p>Talupoegade eluolu</p> <p>Feodaalide eluolu</p> <p>Keskaegsed linnad</p> <p>Ristiusu kirik ja risticõjad</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • keskaeg; • feodaal; • teotõõ; • vaimulik; • naturaalmajandus; • pärisorjus; • rüütel ja kannupoiss; • raekoda, raad; • tsunft; • meister, sell, õpipoiss; • katoliku kirik; • paavst, piiskop, preester; • klooster, munk ja nunn; • pühak, palverännak; • rüütliordu; • Risticõda. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele keskaja; • nimetab põhilisi ühiskonnaklasse; • kirjeldab lühidalt talupoegade ja feodaalide elu; • kirjeldab piltide abil keskaegset linna (nt Tallinna näitel) ja selle elanikke ning nende tegevusalasid; • teab, mis on kirik ja mis on selle ülesanded; • teab, millist rolli omas kirik keskaja inimese elus; • teab, miks katoliku kirik algatas risticõjad.
EESTLASTE MUISTNE VABADUSVÕITLUS	
<p>Liivlaste ja lätlaste alistamine risticõja käigus</p> <p>Muistse vabadusvõitluse algus</p> <p>Muistse vabadusvõitluse olulisemad lahingud</p> <p>Taanlased Põhja-Eestis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele muistse vabadusvõitluse toimumisaja; • mõistab näidete varal, miks risticõda meie aladele laienes; • teab, millistest riikidest risticõdijad tulid; • teab muistse vabadusvõitluse olulisemaid lahinguid ja nende

<p>Muistse vabadusvõitluse lõpp</p> <p>Miks eestlased lüüa said?</p> <p>Mõisted</p> <ul style="list-style-type: none"> • ristitu ja pagan; • Mõõgavendade ordu; • eestlaste vanemad; • muistne vabadusvõitlus; • kroonika ja kroonik; • kiviheitemasin, piiramistorn; • katk. 	<p>tulemusi ning tähtsamaid isikuid;</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, kuidas lõppes muistne vabadusvõitlus, mis see eestlastele kaasa tõi ja mis oli kaotuse põhjuseks.
---	--

EESTLASED VÕÕRA VÕIMU ALL	
<p>Eesti ala pärast vallutust</p> <p>Jüriöö ülestõus</p> <p>Keskaegsed linnad Eestis</p> <p>Keskaegne Tallinn</p> <p>Reformatsioon</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liivimaa; • kümnis; • mõis; • Hansa liit; • reformatsioon; • luteri usk 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kaardi abil, kes valitsesid Eesti alasid pärast muistset vabadusvõitlust; • märgib ajateljele Jüriöö ülestõusu ja reformatsiooni toimumisajad; • selgitab eestlaste olukorda pärast võõra võimu alla sattumist; • selgitab, miks Jüriöö ülestõus algas, kirjeldab sündmuste käiku; • teab, kuidas Jüriöö ülestõus lõppes ja mida see eestlastele kaasa tõi; • nimetab ja näitab kaardil keskaegseid linnu Eesti aladel; • kirjeldab piltide abil keskaegset Tallinna ja selle kaitserajatisi; • teab, kes oli Martin Luther ja millised uuendused ta algatas.

EESTI VARAUUSAJAL	
<p>Eestlaste naabrid enne Liivi sõda</p> <p>Liivi sõda</p> <p>Eesti Rootsi riigi koosseisus</p> <p>Eestikeelse koolihariduse algus</p> <p>Tartu Ülikool</p> <p>Mõisted:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kaardi abil meie naaberriike ja -rahvaid; • märgib ajateljele Liivi sõja toimumisaja ja Tartu Ülikooli asutamisaja; • nimetab Liivi sõjas osalenud riike ja selgitab üldist sündmuste käiku; • kirjeldab lühidalt talupoegade elu muutust Rootsi ajal;

<ul style="list-style-type: none"> • kubermang; • gümnaasium; • talurahvakool; • ülikool; • õpetajate seminar; • pastor. 	<ul style="list-style-type: none"> • teab, et Rootsi ajal hakati mõtlema maarahva harimisele ning tegevust alustasid esimesed talurahvakoolid; • teab, kes oli Forselius, mis rolli omas kohalikus hariduselus tema loodud õpetajate seminar; • teab, kuidas asutati Tartu Ülikool, mida seal õpetati; • võrdleb Rootsi-aegset ja tänapäeva kooli.
SUURED LEIUTUSED JA AVASTUSED	
<p>Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul</p> <p>Trükikunsti leiutamine</p> <p>Tulirelvade kasutuselevõtmine ja kaitseehitiste muutumine</p> <p>Meresõidu arenemine ja Ameerika avastamine</p> <p>Esimene teekond ümber maailma</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pärgament; • trükipress; • püssirohi ja tulirelvad; • vürtsid; • kompass; • karavell; • indiaanlane; • asumaa; • Põliselanik. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab hiliskeskajaseid teadussaavutusi; • näitab kaardil ja nimetab riike, kust maadeavastajad teele asusid ning kuhu nad jõudsid; • märgib ajateljele Ameerika avastamise Columbuse poolt ning Magalhãesi ümbermaailmareisi toimumisaja; • nimetab muutusi meresõidu arengus; • teab Kolumbuse tähtsust ajaloos; • räägib abivahendite toel esimesest reisist ümber maailma; • selgitab, mida töid endaga kaasa maadeavastused; • nimetab asumaadest Euroopasse toodud põllukultuure, loomi ja kombeid.

8. KLASS

8.klassi õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti

ajalugu;

3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;

4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;

5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;

6) teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;

7) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;

8) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
MAAILM UUSAJAL	
Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd Suur Prantsuse revolutsioon Napoleoni sõjad Euroopa pärast Napoleoni sõdu Tööstusrevolutsioon ja olulisemad leiutised Mõisted: <ul style="list-style-type: none">• uusaeg;• revolutsioon;• kodanlus;• parlament;• kapitalism ja kapital;• aurumasin, aurulaev ja -vedur;• manufaktuur ja vabrik;• tooraine;• asumaa ehk koloonia;• sisse- ja väljarändaja;• terror;• palgasõdur ja nekrut;• partisan;• pärisorjus	<ul style="list-style-type: none">• Märgib ajateljele uusaja kokkuleppelise alguse, Ameerika iseseisvussõja, Suure Prantsuse revolutsiooni, Napoleoni sõjakäigud;• nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike ja Põhja-Ameerikat;• selgitab lühidalt piltide abil Ameerika iseseisvuspüüdlusi, sõja käiku ja tulemusi;• nimetab lühidalt piltide abil Suure Prantsuse revolutsiooni olulisemaid sündmusi, tähtsamaid tegelasi ja saavutusi;• kirjeldab lühidalt piltide abil Napoleoni sõjakäike ja nimetab tema olulisemaid saavutusi;• kirjeldab lühidalt kaardi abil mõne Euroopa riigi saatust pärast Napoleoni sõdu;• kirjeldab lühidalt piltide abil, kuidas tööstusrevolutsioon muutis maailma: üleminek tööstuslikule tootmisele (aurumasin), muutused transpordis (auruvedur ja -laev), fotograafia jne.

EESTI TSAARI-VENEMAA VÕIMU ALL

<p>Põhjasõda ja Peeter I</p> <p>Eesti pärast ühendamist Venemaaga, muudatused majanduses</p> <p>Talupoegade koormiste suurendamine</p> <p>Pärisorjus, selle kaotamine ja asendamine teoorjusega</p> <p>Mõisnike eluolu</p> <p>Teorendilt raharendile ja talude päriseksostmine</p> <p>Talurahvarahutused, Mahtra sõda</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none">• ikaldus;• tsaar;• baltisaksa mõisnik;• Balti erikord;• pearahamaks;• teoorjus, koormis;• raharent;• kinnis- ja vallasvara;• mõisa ametimehed: mõisavalitseja, kubjas, aidamees, kõrtsmik, mölder, meier.•	<ul style="list-style-type: none">• Märgib ajateljele Põhjasõja toimumisaja, pärisorjuse kaotamise Eesti- ja Liivimaal;• nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike;• teab, kuidas muutus talupoegade elu pärast pärisorjuse kaotamist;• võrdleb lühidalt skeemi abil päris- ja teoorjust;• kirjeldab piltide abil mõisnike elu;• selgitab teo- ja raharendi erinevust, teab, kuidas algas talude päriseksostmine;• teab, mis põhjustas talupoegade hulgas pahameelt ning põhjustas rahutusi
---	---

EESTI TALURAHVA ELU 19. SAJANDIL

<p>Talupere</p> <p>Talu hooned</p> <p>Talupere aastaringsed tööd</p> <p>Talurahva söök ja söögikombed</p> <p>Rahvakalender ja rahvakombed</p> <p>Talurahvakoolid</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none">• talupere: peremees, perenaine, sulane ja teenijatüdruk, karjane;	<ul style="list-style-type: none">• Märgib ajateljele 19. sajandi;• nimetab piltide abil talupere liikmed ja nende rollid;• nimetab piltide abil taluhooneid ja nende otstarvet;• nimetab pudulohuseid, keda talus peeti;• kirjeldab pildi abil rehielamut ja selle sisustust;• teab, milline otstarve oli rehielamul vilja töötlemisel;• nimetab piltide abil talupere
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • rehielamu, suitsutare; • rehepeks; • vald ja kihelkond; • vallakool ja kihelkonnakool; • koolmeister ja köster; • estofiil; • pudulojus; • leer, leeriõpetus. 	<ul style="list-style-type: none"> • olulisemaid töid ning tööriistu; • kirjeldab lühidalt talupere igapäevast ja pühadeaegset toidulauda ning võrdleb neid tänapäevastega; • võrdleb 19. sajandi ja tänapäeva inimeste igapäevaelu; • nimetab kalendri abil olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi ja teab mõningaid kombeid; • kirjeldab piltide/filmi näitel koolielu 19. saj talurahvakoolis ja võrdleb seda tänapäevasega; • nimetab õppeaineid valla- ja kihelkonnakoolis ja võrdleb neid oma tunniplaaniga.
--	---

RAHVUSLIK ÄRKAMISAEG

<p>Ärkamisaja eellugu ja Kr. J. Peterson Fr. R. Kreutzwald ja „Kalevipoeg“ J. V. Jannsen ja „Postimees“ Vanemuise Selts ja I üldlaulupidu L. Koidula ja Eesti teatri algus J. Hurt C. R. Jakobson</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ärkamisaeg; • rahvaluule; • eepos; • Kadakasaks • 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele ärkamisaja olulisemad sündmused; • nimetab lühidalt ärkamisajale eelnenud sündmusi ja tegelasi; • nimetab piltide abil ärkamisaja tähtsamaid tegelasi ja teab nende olulisemaid saavutusi; • nimetab Eesti esimesi kutselisi teatreid ja linnu, kus need kodulinnu; • teab, kelle eestvõttel, millal ja kus toimus esimene üldlaulupidu ning kirjeldab seda sündmust lühidalt; • selgitab, mis on rahvaluule; • teab, kuidas pandi alus Eesti Rahva Muuseumi kogudele.
--	--

TÖÖSTUSE ARENG/ VENESTAMISAEG

<p>Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis Tööliste elu Venestamisaeg Rahvuslik liikumine venestamisajal</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele Eesti rahvusvärvide esmase kasutuselevõtu (EÜS-i lipp); • näitab kaardil 19. saj lõpu Eesti tööstuslinna ja raudteeühendusi; • kirjeldab piltide abil tööliste elu- ja
---	--

<p>EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus</p> <p>J. Tõnisson ja „Postimees“</p> <p>Karskus- ja spordiseltsid, G. Lurich</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • venestamine; • üliõpilasselts; • karsklane 	<p>töötingimusi 19. sajandi lõpus ning võrdleb neid tänapäevaste oludega;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab lühidalt ja näidete varal, miks venestamine algas ning milles see seisnes; • nimetab piltide abil rahvusliku liikumise juhte venestamisajal; • nimetab piltide abil tuntumaid spordiseltsidest võrsunud spordikuulsusi.
<p>EESTI 20. SAJANDI ALGUSES</p>	
<p>Eesti majandus XX sajandi algul</p> <p>1905.-1907. aasta revolutsioon</p> <p>Revolutsioonisündmused Eestis</p> <p>Eesti enne I maailmasõda, väljarändamine</p> <p>Eesti kultuur XX sajandi algul</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • impeerium; • linnapea; • majanduskriis; • streik, meeleavaldus; • riigiduuma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele 1905. a revolutsiooni; • näitab kaardil Vene impeeriumi; • nimetab lühidalt revolutsiooni põhjusi ning selgitab piltide abil selle sündmusi; • kirjeldab lühidalt näitvahendite toel 1905. a sündmusi Eestis: streigid, mõisate põletamine, karistussalkade tegutsemine; • näitab kaardil maid, kuhu eestlased välja rändasid; • nimetab piltide abil 20. saj alguse tuntumaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid ning olulisi kultuurisündmusi (Eesti Rahva Muuseumi ja esimese eestikeelse keskkooli avamine).
<p>MAAILM ENNE JA PÄRAST I MAAILMASÕDA</p>	
<p>Suured leiutused ja avastused</p> <p>Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa)</p> <p>I maailmasõja põhjused ja algus</p> <p>1917. aasta revolutsioon Venemaal ja Nõukogude võimu kehtestamine</p> <p>I maailmasõja lõpp</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele I maailmasõja toimumisaja, 1917. a revolutsiooni; • nimetab piltide abil 19. saj lõpu ja 20. saj alguse olulisemaid leiutisi (kino, auto, lennuk jne); • näitab kaardil impeeriume ja nende asumaid; • nimetab lühidalt I maailmasõja põhjusi ja kirjeldab selle algust; • nimetab piltide abil I maailmasõja

Sündmused Eestis 1917. aastal	käigus kasutusele võetud sõjalisi uuendusi;
Sündmused Eestis 1918. aastal	<ul style="list-style-type: none"> • näitab kaardil pärast I maailmasõda tekkinud uusi riike; • kirjeldab lühidalt rahva olukorda tsaari-Venemaal ning selgitab, miks ja kuidas revolutsioon aset leidis; • kirjeldab piltide ja kaardi abil sündmusi Eestis 1917. aastal; • teab, kuidas ja millal Eesti iseseisvus.
Mõisted: <ul style="list-style-type: none"> • bolševikud ehk enamlased; • nõukogude võim; • kommunistlik partei. 	

9. KLASS

9.klassi õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- 2) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 3) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 4) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 5) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 6) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 7) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 8) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 9) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 10) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

<i>Õppesisu ja -tegevused</i>	<i>Õpitulemused</i>
EESTI VABADUSSÕDA	
Vabadussõja algus Eesti vabastamine Sõda Landeswehriga Vabadussõja lõpp ja Tartu rahu sõlmimine	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele Vabadussõja toimumise ja Tartu rahu sõlmimise aja; • näitab kaardil Vabadussõja käiku ja nimetab olulisemaid lahinguid; • nimetab piltide abil Vabadussõja-aegseid olulisemaid tegelasi; • kirjeldab lühidalt piltide ja kaardi
Mõisted: <ul style="list-style-type: none"> • okupatsioon; 	

<ul style="list-style-type: none"> • Punaarmee; • pataljon; • soomusrong; • Vene valgekaartlased; • Landeswehr; • Võidupüha; • delegatsioon; • vaherahu 	<p>abil sõda Landeswehriiga;</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab lühidalt, miks oli võit Landeswehri üle eestlaste jaoks oluline (Võidupüha tähistamine); • kirjeldab, kuidas ja mis tingimustel lõppes Vabadussõda; • kirjeldab, millal, kus ja kelle vahel sõlmiti Tartu rahu.
<p>EESTI VABARIIK 1918-1940</p>	
<p>Asutav Kogu ja maareform Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maareform; • Asutav Kogu; • põhiseadus; • demokraatia; • riigipööre; • vapsid; • põllutöökool, kodumajanduskool; • masinaühistu; • talgud; • põlevkivi ja fosforiit; • majanduskriis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgeb ajateljele Eesti esimese iseseisvusaja; • näitab kaardil Eestit ja nimetab tema tähtsamaid välispartnereid; • nimetab piltide abil Eesti põllumajanduse ja tööstuse põhilisemat toodangut; • nimetab piltide abil Eesti olulisemaid poliitika- ja kultuuritegelasi; • nimetab esimese iseseisvusaja tähtsamaid haridusasutusi (TÜ, TTÜ, Kõrgem Sõjakool).
<p>MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL</p>	
<p>Saksamaa pärast I maailmasõda Kommunistlik Nõukogude Liit</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • füürer; • natsid; • diktaator; • koonduslaager; • juudid; • NSVL; 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgeb ajateljele maailmasõdade vahelise aja; • näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast I maailmasõda; • kirjeldab piltidele toetudes Saksamaa ja selle elanike olukorda pärast I maailmasõda; • kirjeldab lühidalt (abiga), kuidas Hitler võimule tuli; • kirjeldab piltidele toetudes eluolu Nõukogude Liidus;

<ul style="list-style-type: none"> • kolhoos. 	<ul style="list-style-type: none"> • nimetab piltide abil Nõukogude Liidu valitsejaid (Lenin, Stalin).
EESTI KAOTAB ISESEISVUSE	
<p>Molotovi-Ribbentropi pakt</p> <p>Nõukogude Venemaa tegevus naaberriikide suhtes pärast MRP-d</p> <p>Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pakt; • salaprotokoll; • neutraalne; • ultimaatum; • baas; • okupatsioon; • ENSV; • küüditamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele MRP sõlmimise, Talvesõja alguse, Eesti okupeerimise ja juuniküüditamise aja; • näitab kaardil ja nimetab, kuidas Euroopa riigid MRP salaprotokollil alusel jaotati; • näitab Eesti kaardil Punaarmee baaside asukohti ja põhjendab abiganende valikut; • kirjeldab abiga, kuidas Eesti kaotas iseseisvuse; • kirjeldab abiga, kuidas toimus juuniküüditamine; • kirjeldab abiga, miks Talvesõda algas ja kuidas see lõppes.
II MAAILMASÕDA 1939-1945	
<p>II maailmasõja käik</p> <p>Okupatsioonid ja sõjasündmused Eestis</p> <p>Sõjategevuse lõpp Eestis</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none"> • blokaad; • aatompomm; • kaardisüsteem; • Eesti Leegion; • Eesti Laskurkorpus; • metsavennad; • soomepoisid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele II maailmasõja toimumisaja; • näitab kaardil ja nimetab olulisemaid sõjas osalenud riike; • kirjeldab lühidalt piltidele toetudes II maailmasõja käiku ja selle tulemusi; • kirjeldab lühidalt piltide abil okupatsioonide aegset elu Eestis; • kirjeldab lühidalt eestlaste valikuid sõja ajal ja nimetab, kelle poolel sõditi; • kirjeldab lühidalt, kuidas sõda Eesti ja eestlaste jaoks lõppes; • kirjeldab, kuidas sõda mõjutas kodukohta; • näitab kaardil ja nimetab riike, kuhu eestlased sõja lõpus põgenesid.

EESTI JA MUU MAAILM PÄRAST II MAAILMASÕDA

<p>Maailm pärast II maailmasõda, külm sõda</p> <p>Nõukogude Eesti</p> <p>Nõukogude Liidu kokkuvarisemine</p> <p>Eesti taasiseseisvumine</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none">• külm sõda;• NATO;• Balti kett;• plaanimajandus ja turumajandus.	<ul style="list-style-type: none">• Märgib ajateljele II maailmasõja lõpu, Eesti taasiseseisvumise ja Nõukogude Liidu lagunemise;• näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast II maailmasõda;• kirjeldab lühidalt suurriikide vahelisi suhteid pärast II maailmasõda;• kirjeldab abiga, kuidas toimus märtsiküüditamine;• kirjeldab näidetele tuginedes elu Nõukogude Eestis;• kirjeldab piltidele toetudes Eesti taasiseseisvumisele viinud sündmusi (fosforiidisõda, öölaulupeod, Balti kett);• nimetab põhjusi ja sündmusi, miks NSVL kokku varises.
---	---

ÜHISKONNAÕPETUS

<p>Põhiseadus ja Eesti riigi sümbolid</p> <p>Riigikogu, riigipea, valitsus</p> <p>Kohalik omavalitsus</p> <p>Korraldus</p> <p>Riigikaitse</p> <p>Kohus</p> <p>Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid (Euroopa Liit, NATO)</p> <p>Mõisted:</p> <ul style="list-style-type: none">• riigi sümbol;• riigikogu;• valitsus, peaminister ja ministrid;• kandidaat;• riigieelarve;• riigipea, president;• partei ehk erakond;• vallavolikogu/linnavolikogu;	<ul style="list-style-type: none">• teab, et tähtsaim seadus on põhiseadus, kus on kirjas inimeste õigused ja kohustused ning toob nende kohta näiteid;• nimetab riigi sümboleid;• nimetab võimul olevat presidenti ja peaministrit;• nimetab piltide abil kõiki Eesti presidentide;• nimetab erakondi;• nimetab linnapead/vallavanemat;• nimetab ameteid, kes tagavad riigi siseturvalisust (politsei, päästeamet, kiirabi) ja kirjeldab lühidalt nende ülesandeid;• oskab vajadusel abi kutsuda (112);• kirjeldab lühidalt kaitseväge ja kaitseväe ülesandeid ja teab nende erinevust;• teab, millega tegelevad kohtud;• teab, mis on kohtuniku, prokuröri ja
---	---

- vallavanem/linnapea;
- vallavalitsus/linnaavalitsus;
- kohtunik, prokurör, advokaat;
- ÜRO, NATO ja EL.

- advokaadi roll kohtuistungil;
- nimetab olulisemaid rahvusvahelisi organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ja teab nende sümboleid